

Ehdotus	A 2040/UVN
Tekijä	Pohjoismaiden vihreä vasemmisto
Käsittelijä	Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta

A 2040/UVN Jäsenehdotus taloudellisesta eriarvoisuudesta ja taloudellisen vallan jakautumisesta Pohjoismaissa

Pohjoismaiden vihreä vasemmisto ehdottaa, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että tehdään selvitys taloudellisesta eriarvoisuudesta, varallisuuden jakautumisesta ja taloudellisen vallan jakautumisesta Pohjoismaissa.

että selvitys sisältää katsauksen toimista, joilla Pohjoismaat ovat pyrkineet tasoittamaan varallisuuden ja taloudellisen vallan jakautumista.

että selvitys sisältää myös analyysin Pohjoismaiden luonnonvaroja omistavista toimijoista sekä luonnonvaroista saatavan taloudellisen hyödyn jakautumisesta.

että selvitys valottaa kaikkien Pohjoismaiden tilannetta, jotta se mahdollistaisi eri Pohjoismaiden tilanteen ja ratkaisujen vertailun.

Taustaa

Pohjoismaita on jo pitkään pidetty yhdenvertaisuuden, hyvinvoinnin ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden kansainvälisinä esikuvina. Viime vuosina useat tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että taloudellinen eriarvoisuus lisääntyy koko Pohjolassa. Erot tuloissa, varallisuudessa ja elinolosuhteissa kasvavat erityisesti alueiden, sukupolvien ja väestöryhmien välillä. Samaan aikaan varallisuuden keskittyminen on lisääntynyt; yhä suurempi osa yksityisestä kokonaisvarallisuudesta on suhteellisen pienen väestöosan omistuksessa.

Kehityksessä ei ole kyse vain tulojen ja varallisuuden jakautumisesta vaan myös siitä, miten taloudellinen valta jakautuu yhteiskunnassa. Esimerkkinä voidaan mainita vaikutusvalta suhteessa investointeihin, pääomavirtoihin, omistusmuotoihin ja työmarkkina-suhteisiin. Jos taloudellinen valta keskittyy harvoille toimijoille, sillä voi olla vaikutuksia sekä demokraattiseen prosessiin että mahdollisuuksien tasa-arvoon. Viime kädessä kehitys voi heikentää pohjoismaisen mallin perusperiaatteita: osallisuutta, solidaarisuutta ja sosiaalista liikkuvuutta.

Taloudellisen eriarvoisuuden kasvu vaikuttaa yhteiskuntaan monella hyvin perustavalla tavalla. Kun erot tuloissa, varallisuudessa ja elämänmahdollisuuksissa kasvavat, se saattaa heikentää laatua ja yhdenvertaisuutta myös terveydenhuollon ja koulutuksen kaltaisilla keskeisillä hyvinvointialoilla ja haitata siten pitkällä aikavälillä talouskasvua. Samalla rapautuu sosiaalinen luottamus, kun ihmiset kokevat yhteiskunnan olevan epäoikeudenmukainen tai mahdollisuuksien jakautuvan epätasa-arvoisesti, mikä taas voi lisätä polarisaatiota ja rikollisuutta.

Jos eriarvoisuuden annetaan kasvaa liian suureksi, se voi horjuttaa myös poliittista tasa-arvoa: jotkin ryhmät voivat saada suhteettoman suuren vaikutusvallan politiikassa, kun taas toiset menettävät luottamuksensa demokraattiseen prosessiin. Ennen pitkää vaarantuu koko demokratian vakaus.

Tältä pohjalta meillä on kasvava tarve ymmärtää muutosta ruokkivia syvärakenteita. Yhteispohjoismainen selvitys taloudellisesta eriarvoisuudesta sekä varallisuuden ja taloudellisen vallan jakautumisesta tarjoaisi kokonaisnäkemyksen Pohjolan kehityksestä. Tietojen, tutkimustulosten ja poliittisten analyysien keruu ja vertailu voi auttaa tunnistamaan yhteisiä suuntauksia, syitä ja seurauksia sekä arvioimaan sitä, millä poliittisilla välineillä yhdenvertaisuutta ja osallisuutta voidaan tehokkaimmin edistää.

Selvitys voisi myös valottaa taloudellisen vallan ja muiden yhteiskunnallisten tekijöiden – kuten yhdenvertaisuuden, kotouttamisen, ilmastopolitiikan ja elinkeinokehityksen – välisiä yhteyksiä ja edistää siten nykyistä yhtenäisempää ymmärrystä siitä, miten pohjoismaista hyvinvointimallia voidaan vahvistaa globaalina murrosaikana.

Selvityksessä on käsiteltävä myös luonnonvarojen omistusta Pohjoismaissa ja sitä, miten yksityisomistuksessa olevat luonnonvarat vaikuttavat taloudellisen vallan jakautumiseen. Tarkastelemalla erilaisia pohjoismaisia malleja kalakantojen, kaivannaisten, maan, metsien ja muiden luonnonvarojen omistuksesta sekä niiden hyödyntämistä koskevia sääntelykehyksiä, selvitys voi auttaa tunnistamaan, mitkä mallit keskittävät taloudellista valtaa pienen väestönsosan käsiin ja mitkä tuottavat eniten hyötyä paikalliselle väestölle.

Pohjoismaiden ministerineuvoston tulee käynnistää analyysi taloudellisesta eriarvoisuudesta sekä varallisuuden ja taloudellisen vallan jakautumisesta Pohjoismaissa ja vastata analyysin koordinoinnista. Yhteisen lähestymistavan avulla Pohjoismaat voivat olla vahvemmilla työssä, jossa pyritään ylläpitämään ja uudistamaan pohjoismaisen yhteiskuntamallin ytimenä olevaa yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja luottamusta.

Roskildessa 23. helmikuuta 2026

Hege Bae Nyholt (R)
Lotta Johnsson Fornarve (V)

Søren Søndergaard (Ø)
Trine Pertou Mach (Ø)

Mariane Paviasen (IA)
Mirell Høyer-Berntsen (SV)

Veronika Honkasalo (vas.)